

(LE TRAVAILLEUR)

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКАТА СОЦИАЛЪ-ДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ.

АБОНИРАНИЕТО СТАВА:

Търново, у редактора

и въ печатницата „Работникъ“

10 стотинки всѣки номеръ

Н. Габровски.

II
ИЗМЪНЕНИЕТО НА КОНСТИТУЦИЯТА.

„Фактическият (дъйствителният) отношения на силата“ въ едно общество, написани на книга (впрочем, това не е екзотичността на работата)—ето конституцията на това общество. Но какво правдо-сти „фактически отношения на силата и защо тѣ се написват на книги?“

Историята на всички досегашни общества е история на класовата борба (гл. Манифестът на Коммун. партии) — е казал великият учител на работниците, Карл Маркс. Отначало и до сега, изключайки най-извобитната епоха на човешкото съществуване — епохата на извобитният комунизъм — обществата винаги са били раздѣлени на 2, 3, 4, ... лагера са повече или по-малко противоположни интереси. По днес господството на буржуазията е „упростило различията на обществените положения. Обществото се по-вече и по-вече се раздѣля на два (забѣлжете, само на два) голѣми лагера са правопротивоположни интереси, на двѣ голѣми класи: *буржуа* и *пролетариат*“ (гл. Маниф. Коммун. Партии). Естествено е, че като има двѣ класи (остававам на страна миналото) са правопротивоположни интереси, трѣбва да има и борба

Въ всѣмъ случай, нѣй винаги сме
готови да отговаряме на сериознитѣ и

(Преводъ)

Родихъ се преди 30 години въ единъ малкъ егѣ. Баща ми бѣше бѣденъ столаръ, имаше момчета, отъ които азъ бѣхъ третия. Дали мога да зарадва родителитѣ ми или други нѣмаи — май се съмнявамъ. Дѣтѣ ми братчета бѣха малки хлапета и майка ми често се оплакваше, че трѣбва да тича подирѣ ни. Отъ най-раненъ дѣтнество азъ мога да си припомня само, че майка ми работеше безъ почивка и повечѣ силитѣ си, че тая работа се прекъсваше по нѣкоя кавга между нея и баща ми по работитѣ, че слѣдъ кавгата идѣха плачосърдити; спомнямъ си още, че баща ми седнаше отъ работилницата измъченъ, но и въ къщи оставаше теслата си на рахатъ. Азъ и брати ми се забавлявахме, като гледахме какъ трѣба се сипяха на дѣсно и на лѣво.

вата само нѣколко весели, смѣшни шегѣ и плѣсницѣ на учителя.

Като ми ударихъ десетъѣхъ лазарника, въ челядта ми се случи иѣщо, което ѹби за винаги невиннитѣ впечатления на дѣтнството ми и ме тласна на хорския произволъ.

Баща ми, който никога не можеше да се похвали съ здравнето си, завчасъ умрѣ и остана майка ми съ петъ дребосъчета. Вѣхме за оплакване.

Като днесъ помня, какъ четирма души взеха посылката, въ която бѣха турили татка, и верѣждъ нашиятъ плачове печално вървѣха. Майка ми регѣше и се късаше. И до сега не зная, каква таинственна сила мърдаше краката ми и ме тикаше къмъ гробищата. Ала и до сега ме боли сърдцето, като си спомня тая картина, навѣки запечатана въ паметта ми, — когато мама се хвърли върху гроба и сърдцераздиращо заплака: „кому оставишъ дѣчицата?..“

Въ тоя день азъ инстинктивно почувствувахъ, че животътъ ми се пречупва. Пасконио! азъ се убѣдихъ въ това. Въ прѣрѣнтъ минути подиръ смъртта на баща ми, не се отваряше дума за друго, а само: какво да се прави съ пазн, дѣцата? Съсѣди и роднини дохождаха и си отиваха, даваха съвети

и се караха за нашата участъ, също тъй, като че ли ний бѣхме вѣнци, божъ воля.—Азъ почувствувахъ, каква неправда вършатъ спрѣмо мене тия чужди хора, които се препираха за моята бѣднѣщностъ, а да попитатъ и мене, какво азъ искамъ, тѣ смѣтаха, че не си струва труда. Съ инстинкта на сиромаха азъ тогава трѣбване да разбера, че за дѣцата на пролетариата пѣма мѣсто около тръпезата на сегашното общество.

Най-сетне се рѣши. Тритѣ по възрастни дѣца трѣбва да напустнатъ къщи; дѣтѣ да идатъ при роднини, а азъ—при единъ набжеиъ столаръ, който ме прибра при себе си отъ християнско милосърдие къмъ ближнитѣ. Ище ви кажа по-нататѣкъ, каква бѣше тая християнска любовъ.

Съ болна на сърдце азъ се простихъ съ до-
брата си майка, която трѣбване съ пранне и ме-
танне на чуждитѣ хора да прехранва двѣтъ ми
малки братчета и себе си. Слѣдъ туй трѣбваше да
изслушамъ моралнитѣ поучения на попа, който ми
въдъхваше отвръщение, и да ида при майстора си
набожния столаръ. Споредъ неговитѣ увѣрения, азъ
трѣбваше да благодаря Богу, че ме е пратилъ при
него, а то нпкъ щелъ стъмъ да пукна отъ гладъ.
Пастапахъ четири години много тежки. Моли-

между тия два класа, борба на животъ или смъртъ. Да, борба на животъ или смъртъ, защото борбата на два врага е правопротивоположни интереси и винаги борба на животъ или смъртъ: „*Несбъди и живей, или покоря се и умри*“ — другъ исходъ нѣма.

Взрѣте се само въ международното социалистическо движение на работниците отъ цѣль свѣтъ и ви ще се убѣдите въ справедливостта на казаното.

И тъй, „силата“ на нашето капиталистическо общество е раздѣлена на двѣ страни: „силата“ на капиталистическата класа и „силата“ на работническата класа. Взаимното отношение на тия двѣ „сили“, т. е. това, какъ се отнася силата на капитал. класа къмъ „силата“ на работническата класа — по-голяма или по-малка ли е? — ето кое се нарича „фактически отношения на силата“ въ нашето капиталистическо общество.

Но защо тия „фактически отношения на силата“ се написватъ на книга?

Казахъ, че въ нашето капиталистическо общество има два класа съ правопротивоположни интереси. Ще прибавя, че единиятъ отъ тѣхъ — класиятъ на наемнитѣ работници, *зависи економически* отъ другия — класиятъ на капиталистиятъ (гл. книгата на Аксепрода „Работническото движение и социалната демократия“, глава III — Кое прави капиталитѣ да господарува?), и па-
опаки, класиятъ на капиталистиятъ *властвува економически* надъ класиятъ на наемнитѣ работници (гл. пакъ тамъ). Но каква смисълъ има положението: „класиятъ на наемнитѣ работници *зависи економически* отъ класиятъ на капиталистиятъ и наошъки, класиятъ на капиталистиятъ *властвува економически* надъ класиятъ на наемнитѣ работници“?

Економическата зависимость е причина на всѣка друга зависимость и наошъки, економическото властвование е причина на всѣко друго властвование; оня, който зависи економически отъ другия, зависи и въ всѣко друго отношение отъ послѣдния и наошъки, оня, който властвува економически надъ другия, властвува и въ всѣко друго отношение надъ послѣдния (гледай „Рольта на Економиката и Политиката въ Историята“, стат. отъ Енгелса, помѣстена въ V, VI и VII кн. отъ „Денъ“ за 1892 г.).

на обществото, то се е явявало най-благо-
го, като казвамъ: „класиятъ на наемнитѣ работници *зависи економически* отъ класиятъ на капиталистиятъ и наошъки, класиятъ на капиталистиятъ *властвува економически* надъ класиятъ на наемнитѣ работници“, азъ искамъ да кажа, че наемнитѣ работници се властвуватъ отъ ка-

питалистиятъ, че надъ тѣхъ господствуватъ царѣтъ на златото, че тѣ сѣ робѣ на Капиталитѣ — богѣтъ на нашия вѣкъ. А какъвъ смисълъ има всичко горѣказано? — Такавъ: „фактически“ отношения на силата“ въ нашето капиталистическо общество сѣ за въ полза на рикаритѣ на капитала. Като се опиратъ на тия „фактически“ отношения на силата“, тия послѣднитѣ, при помощта на господарството — тоя „комитетъ“, избраа да ръководи общественитѣ работи на буржуазията“ (глед. Маниф. на Ком. Партия) — *уаконяватъ волята си, а слѣдователно, и интереситѣ си*, като сѣмъвременно „завардватъ общитѣ условия на производството [Наемний трудъ и капиталитѣ], а слѣдователно, и задържатъ насилствено експлоатируеия класъ на оная степенъ на подчинението, която се изисква отъ даденый начинъ на производство — въ положението на наемни работници“ [гл. „Развит. на Научн. Социализмъ“]. Сега е ясно като слънце, защо „фактически“ отношения на силата“ се написватъ на книга. За да се санкциониратъ [признаятъ отъ цѣлото общество, нотъ *подчиненый класъ*, разбира се] интереситѣ на капиталистиятъ. Тия санкционирани интереси ставатъ норма [мѣрка], която регулира [опредѣля] отношенията на членовѣтъ на обществото. Тая норма и е Конституцията.

Но често написанитѣ на книгата „отношения на силата“, написаната на книгата норма, по тия или ония причини, не отговаря на „фактически“ отношения на силата“, на *регулируемата* отношени-
ята на членовѣтъ на обществото норма. Такавъ е случая съ нашата Търновска Конституция, отъ една страна, и съ западноевропейскитѣ — отъ друга: както нашата, така и западноевропейскитѣ писани Конституции не отговарятъ на „фактически“ отношения на силата“. Обаче, приликата е само по форма, нагледъ.

Нашата Конституция, написана демократична, въ днешний смисълъ на тая дума, е, едва ли не, дословно копие отъ най-демократичнитѣ западноевропейски конституции. Но, благодарение на това, че ти не отговаряше на „фактически“ отношения на силата“, тя си остана само *написана на книга* норма, която само на *думи* регулираше общественый животъ. Това се

призна и отъ в. „Свобода“ — органъ на нашата „Либерална Партия“, най-голяма защитница да послѣдно време на Търнов. Конституция [гл. статиятъ на в. „Свобода“ по случай измѣнението на Конституцията]. Ето защо, при всичко че ний имаме и имаме на книга една отъ най-демократич-

нитѣ Конституции, у насъ царствува — да кажа ли — цѣль монархизмъ!...

НѢКОЛКО СТАТИИ

ПОЛИТИЧЕСКАТА ЕКОНОМИЯ.

II ЗА СТОЙНОСТЯТА.

(отъ Г. Плехановъ).

(Продължение и край).

Като виждатъ, че не се търси платното имъ, тѣ, дѣто се казва, ще го натравятъ на купувачитѣ, все повече и повече ще му намаляватъ цѣната. Тогава много бѣдни хора, които не можаха да си купятъ платно, когато то се продаване на сѣмънската си цѣна, ще го купятъ сега при евтеннята му. Освѣнъ това, нѣкои заможни хора ще поискатъ да си купятъ въ запасъ още, защото ще се съблзнятъ отъ евтеннята му. Сполай на това, напнтѣ закѣсѣли продавачи на платно ще си искаратъ нѣщо отъ своитѣ „издѣлжкѣ на производството“; но безъ загуба, и безъ голяма загуба, работата не ще се мине.

Но кой иска да работи съ загуба, да се труди даромъ? Като виждатъ, че търсението на платното, се е намалило, неговитѣ производители ще го изработватъ по-малко. Тогава ще се подигне неговата цѣна. Ако тоя пѣтъ приготвятъ тъкмо колкото трѣбва платно, то всенкия трудъ, искарченъ за неговото произвеждане, ще бѣде *необходимъ трудъ*. А ако приготвятъ платно по-малко, отъ колкото се иска, то цѣната му ще порастне *още повече*, тъй щото производителитѣ ще получатъ повече, отъ колкото имъ се пада. Тогава намѣсто да загубитъ, тѣ много ще спечелатъ. Но за голяма печалонъ има много инахъли. Ще се явятъ други производители на платно; и тѣ ще го искаратъ на пазари. Цѣната му пакъ ще падне, и тѣй нататѣкъ.

Тия сѣщитѣ колебания на цѣната на

платното докарватъ до това, че вземемъ не една година и не го случай, а много години и много чан отъ продажбата платното на заря, то ще видимъ, че *необходимъ се опредѣля отъ колкото вото на труда, необходимъ за не то производство*.

Сѣщото може да се каже за други продуктъ.

Трѣбва само да се помни, че количеството на труда, необходимъ произвеждането на нѣкакъвъ продуктъ не може да се разбира труда на ботника отъ единъ кой-да-било зап. Така, напирмѣръ, ключътъ сѣдъ не само труда на ключаря, но рудничаря, който е добилъ жельзъ руда, на работницитѣ, които сѣ тили рудата, приготвили сѣ жельзъ прѣчки, превозвали сѣ го, и тѣй-тъкъ, и тѣй-нататѣкъ. Всенки типолъ ботници сѣ спомагали за приготв-
нието ако не на самия ключъ, то на неговия *материалъ*. А за това се опредѣля *стойността* на тѣ трѣбва да се смѣта труда на тия работници.

Сѣщо тѣй, когато сравнявахме да на пивчката, която нѣма малта за допълнение трѣбваше да се мене ето за какво.

Самата машина за шевъ е приготвѣна *отъ трудъ на работницитѣ*. За ва тя сѣщо има стойностъ. Тая ность се намалява отъ употребъ на машината: *старата* машина всѣкога по-евтина отъ новата. Стойността, която е изгубена на машината за шевъ, се пренасъ опититѣ съ пейната помощъ нѣщо това е ясно. Опитата на машинитѣ за съдѣрка и труда на тия работници сѣ направилъ машинитѣ. Значи, ако се говори съвѣмъ въ то шестъ часа трудъ на шивачитѣ, който работи безъ машина, не сѣчитиватъ, — както казахме ний, — *нѣщо* часа *необходимъ трудъ*. Като рѣна безъ машина, тя не принася на тата отъ пей риза тая стойностъ и

тва, трудъ, бой и постъ — всичко туй за да идемъ въ рай на оня свѣтъ — ето на що подхвърлише своитѣ чираци нашия богобоязливъ майсторъ. Въ тоя пѣкъ азъ се убѣрихъ, че човѣкъ дохожда на свѣта, за да мѣчи себе си и сѣнтѣ ближни. Ала по нѣкога азъ и тримата други чираци при сѣщия майсторъ подигахме шенникомъ въ юшето тасенъ и перѣшителенъ бунтъ противъ туй, що вършеха съ насъ, — но майсторската прѣчка прогонваше тия диволски помисли.

Най-сѣнѣ ударъ частъ на моето освобождение: станахъ калфа! свободенъ!.. Само тоя който е преживѣлъ тѣзи радости, може да я оцѣни. Радостно си отрѣснѣ праха отъ ежцата на майстора. Нийдѣ не се задрѣхъ на дълго. Нѣщо си ме тласкаше по-надалечъ и по-надалечъ, къмъ нѣщо ново, непознато, което трѣбваше да открия. Насташихъ се въ столицата при една голяма работилница, дѣто работѣха стотини работници. Новия свѣтъ възбуди въ мене нови мисли и чувства. Послѣдитѣ ми върху свѣта и хората се разширяваха отъ разговоритѣ и задружното живѣние съ по-развититѣ ми другари. Жаденъ за просвѣщение, азъ ловихъ съ лакомство всичко, що бѣ ново за мене. Мнози на мои другари бѣха членове на християнското „Дружество на калфитѣ“, въ което и азъ наскоро се записахъ. Презъ всичко това време азъ бѣхъ въ обаяние. тогава азъ прекарвахъ най-добритѣ часове на моя животъ, защото въ младежкитѣ ми надежди се криеше вѣра, вѣра въ благитѣ обѣщания на поповѣтъ и на голѣмцитѣ, които четѣха въ нашето дружество сказки по разни общественни, религиозни и правственни въпроси. Но единъ внезапенъ и тежѣкъ ударъ направи на прахъ и пепелъ тия ми идеалистически, младежки мечтания.

Взеха ме войнитѣ, въ артилерията.

Гаче ли отъ свѣтлата и спокойна висота, на която стоишъ, ме тикнаха въ тъмна и странна пропасть.

Най-добритѣ оратори за човѣцината, за християнската любовь и др. т. завчасъ ми се показаха безполезни, пусети, лѣжливи фразиори предъ най-харитѣ мои подофицери. Нѣма да расправамъ тайнитѣ на тоя адъ, който се казва казарма. Че кой ли пѣкъ не ги знае?..

Но слѣдъ два мѣсеца душевни и тѣлесни мъчении азъ станахъ другъ човѣкъ. Дебелото перде падна отъ очитѣ ми, и всичко, въ което вѣрвахъ до сега, се исправи предъ тѣхъ въ своята голота. Не ми трѣбваше още много врѣме да се отрѣва съвършено отъ всенкитѣ обожения, съ които ми напѣли главата християнското „Дружество на калфитѣ“.

Подиръ три години бидохъ уволненъ отъ служба. Колко съмъ се измѣнилъ отъ тогава! Ако нѣкой викиѣше тогава и сега въ душата ми, не щеше да познае, че съмъ азъ сѣщия. Съмѣнието замѣсти увличанието, мѣстото на мечтанието заеха разумътъ и критиката. Искахъ какво и да е да узная, защо преди и сега други мисли и чувства ме вълнуватъ. Що е правда и где е тѣ? Нима всенки, въ които по-преди вѣрвахъ, сѣ измамници, и азъ самъ не съмъ ли такъвъ?..

Никой не ми отговареше на тия питання, — ба! още ми се присмиваха и ме наричаха глупецъ, който посередъ бѣлъ день се предава на мечтания, на мѣсто да си живува, както далъ господъ.

До като монтѣ другари си прекарваха вечеритѣ по забавление съ момичета или въ кръчмитѣ, азъ памѣрихъ нѣколко книжки, които ми даде единъ отъ приятелитѣ ми. Между тѣхъ бѣше съчинението на Бюхнера: „Сила и материя“, — книга, която азъ не отведнажъ и не всенка разбрахъ, но която превърна съ глава на долю всенкитѣ предразеждаци, съ които ми бѣше набита главата отъ дѣтинството ми. Моя приятель можаше да ми обясни много нѣща, които азъ не разбирахъ, но и той не бѣше до тамъ развитъ, че да отговорише,

както трѣбва, на монтѣ критически възражѣния съмнения. Отколѣ ний двамата се старахме оризработимъ ясно понитне за социалъ-демократическо все-повече и повече приниждаха въ на и въ другитѣ работилници.

Макаръ и съвѣмъ да вѣрвахме на душния пона въ „Дружеството на калфитѣ“, който и чаше социалната демократия — диволско семе чадие на ада, но все пакъ не се решавахъ го направимъ пѣрвата стѣпка къмъ социализма. И ннето, че всенко трѣба да стане общо, че ждпното семейство трѣбва да се махне и лѣдѣ да стане свободна, се виждане много страшно палнитѣ недопросвѣтени умове, — думата социална ни плашеше. Но скоро естественни въпроси нѣщата премахна нашата перѣшителность. хна

Когато вѣрѣше хубаво запаятатъ, майсѣва ми мислѣше да участвува въ голѣми предпн и така отъ простъ запаятчи да стане голѣмъ брикантиръ и да натрупа много пари. Тоя лѣжсе събѣскване съ работницитѣ само въ тава ла, които се отнасяха до интереситѣ му, и зава не да се хвали съ свободомислението си. динъ, печелѣше много пари, лозупитѣ му бѣше: нѣтъ. вѣе и да остави другитѣ да живѣятъ. нѣжд на всѣкаде, тѣй и у насъ, слѣдъ седемѣтъ не години настанаха седемъ гладни. Предпригет. трѣбваше да искаратъ спаданието на киротъ отъ гърба на работницитѣ. Затова най-изва и влиятелни столари рѣшиха да понизитѣ съ та ни. Трудничия се работникъ трѣбваше заа работва 7-8 лева на недѣля. Но тѣй каа на друго засѣпнѣване постолпно, то не е оти се разбере, че такова едно подрѣзване на тата щеше да направи още по-горчивъ тарическия животъ.

Всенки разбрахме, че трѣбва да се заедно, ако не искаме да ни се влоши и лшото положение. Но майсторитѣ разбѣ

Δ 15.

. P.

РАЗГРАДЪ.

I

Члена, споредъ който 13 отъ предста-

2

3

4

5

13 ОТЪ ПРЕДСТА-

6

7

Характера на измѣненіята.

110-10-

ЛОМЪ.

Другими!

ЕЩЕ ВСЕЧКО. И

Не бунтовници или агитатори, както го опъ-

L. B.

достъ—свикването на Цюрихския Междуна-роден Социал-Демократически кон-гресъ, който, безъ съмнѣние, е отъ голѣма важностъ за успѣха на работническото дѣло. За да покажемъ на нашитѣ страни брати—европейскитѣ работници, че и Българ-ската Социал-демократическа партия по-дава своята ръка за взаимно съгласие и съединение, ний социал-демократитѣ, отъ гр. Ломъ, въ отговоръ на поканата на Главния Съвѣтъ, всички единодушно рѣ-шихме: да се испратимъ, отъ страна страна на българската социал-демократическа партия, делегати, които да вземе участие въ международния социалистически кон-гресъ въ Цюрихъ.

Колкото се отнася до другитѣ въпроси скоро ще ви ги съобщимъ.

Здравейте!

отъ Ломската мисл. дружина.

Г. В-ТЪРНОВО

Противниците на социализма обвиня-ватъ социалиститѣ въ това, че тѣ подкопавали вѣрната на народа, ос-кърбявали неговитѣ религиозни чувства. Въ действителностъ, социалиститѣ никога тѣ жестоко не сѣ оскърбявали религи-ята и нейнитѣ представители—духовенство-то, както това сѣ правили и продължаватъ да правятъ ония, които ни обвиняватъ. Безъ да споменаваме за ония нападения, които отпавили въ „Свобода“ къмъ духо-венството въ лицето на неговия глава—епископа, ний ще разкажемъ какво стана въ Търново на 15 Февруарий тая година.

По поводъ на една рѣчь, държана на 14-то отъ Търновския митрополитъ Кли-ментъ въ мѣстната съборна църква, въ които между другото той изказа и нѣ-кои отъ важнитѣ голѣми, възмутени отъ това, рѣшихме да направимъ митингъ за да осъдимъ поведението на тоя духовенъ пастиръ. Рѣшено и съвршено. На другия денъ, въ понеделникъ сутринта се забѣ-ля едно движение предъ зданието на правителственитѣ учреждения. Азъ който не бѣхъ посвѣтенъ въ тайнитѣ рѣшения на туканитѣ голѣми не можахъ да си обясня причинитѣ на това движение. Тол-козъ повече, че по голѣмата частъ отъ хората бѣха чиновници отъ града Търно-во, Ясковецъ и Горни-Орѣховица. Най-сетѣ частъ кадѣ 10 градския барабан-щикъ трѣгна по улицитѣ и обяви сѣ ба-рабана на гражданитѣ, че се свикватъ на събрание въ салона на читалището „На-дѣжда“ за единъ много важенъ въпросъ, безъ да опредѣли по какво именно ще се говори.

Малко слѣдъ това, около 11 часа, са-лона на читалището бѣше пълненъ отъ разни либопитни хора. Тукъ присѣству-ха почти по виднитѣ чиновници отъ мѣст-нитѣ учреждения. Г. Халачовъ обясни на кѣсо защо сѣ свикали това събрание, и слѣдъ като осъди поведението на Кли-мента, който се ползувалъ отъ своя санъ, за да бунтува народа въ черкова, той пред-ложи на събранието да приеме решение, щото да се помолитъ правителството да от-страни тоя бунтовникъ отъ г. Търново и вмѣсто него да се избере другъ владика. А за сега да се избере една комисиция, която да предложи на Климента да се отстрани отъ г. Търново.

Слѣдъ това г-нъ Цинкъ —горнѣ-орѣховския депутатъ предложи на събра-нието да отидатъ въ митрополията и да му предложатъ доброволно да напусне митрополията, и ако не се съгласи, то на-силствено да го извадятъ и испратятъ вънъ отъ града. Това се прие съ викове „доу Климентъ“. Една частъ отъ съб-равнитѣ се, на чело съ г. г. Кмета Халачова и други, слѣзкоха въ митропо-лията и съ викове „доу Климентъ“, из-вадиха го отъ стаята му туриха го въ е-динъ фойтогъ и го испратиха, конвоирани отъ г-нъ Цинкъ и други още герои въ Не-тропавския манастиръ. При излизанieto отъ митрополията, Климентъ се опита да говори съ високъ гласъ по веднага Цинкъ му запуши устата съ ръка. Трѣбва да се забѣлѣжи, че когато „народа“ влѣзе въ двора на митрополията, газавина-служата на Климента е искалъ да се противи, но веднага той биде хвърленъ отъ чердака по стълбата, гдѣто си счупи ръката и глава-та и сега лѣжи въ болницата. Така се из-върши несправедливостъ на Климента. Прѣзъ всичко време вѣзвѣта струваше сепръ отъ далечъ и не вѣзвѣта никакво участие въ това приключеніе. Въ това време тѣла-та бѣше властъ.

Ний, социалиститѣ, които постоянно ни обвиняватъ, че сме подкопавали религи-ята, ний нищо не бихме казали върху това несправедливостъ на митрополита ако това не стана по единъ, съвѣтъ незаконенъ на-чинъ.

У насъ хората никога не сѣ мислили, какви лоши прецеденти създаватъ въ нашия общественъ и политически животъ сѣ незначителни на най свѣщенни тѣ права на гражданитѣ. Случай за кой-то ни е думата е единъ извънредно лошъ прецедентъ, който иде да въведе въ живота юмручното право на по-силния и междусобната граждаска война. Ако нѣколко души въ името и подъ името на „народа“ днесъ нападатъ едно официално лице, макаръ то и да било духовно, каква гаранция има, че тѣзи екстрѣмъ утрѣ нѣма по кефа си и въ името на „народа“ и подъ името на „народа“, да нападатъ всѣ-кого, който не имъ се харесва? А въ та-къвъ случай всѣки гражданинъ има право да се самозащитва противъ такъвъ про-изволъ, противъ такава незначителна на законитѣ и правата граждански. Ако нѣ-кой е извършилъ престѣпление, затова има властъ, има законъ, има съдилище, които сѣ поставени за да наказватъ по надлежния редъ престѣпникитѣ.

Кой подкопава религи-ята и законитѣ: социалиститѣ или тѣхнитѣ противници?

ЯМБОЛЪ.

Кундурджилъка.

И той бѣше въ цѣлѣщо положение, рѣ-чи равенъ съ панталонджилъка, слѣдъ който има най-много представителитѣ — кун-дурджии. Преди години, минитѣ вечеръ най-късно, край дюкенитъ чуванъ трака се; сутрѣ—сѣщо. Работа имаше много: въ единъ дюкенъ—2-3 чирака и калфи; джамакенитъ (никафетѣ) — пълни съ стока. И масторитѣ бѣха здрави. А сега! Срѣщу Коледа, ко-гато най-много кундурджитѣ трѣбва да иматъ работа, заварихме ги запризидува-ни още отъ четвъртъкъ сутринта! И готова стока наредко има въ джамакенитъ. Не се чуватъ вече поцитѣ чукове. Това ни натъква на мисльта да кажемъ, че изоб-що занаята — кундурджилъка — е болѣвъ, подобно на болѣвъ човѣкъ, сирѣчь, не работи твърдѣ и... Отъ какво страда то-зи занаятъ? Кое го е докарало до този редъ? И какво трѣбва да се прави? Важ-но е самитѣ работници да се помъчатъ и да дадатъ отговоръ на тѣзи въпроси.

Въ Ямболъ между толкова много кун-дурджийски дюкени, само два сѣ въ добро положение. Едина се крѣпи повече съ лихварство и извънмѣрната експлоатация на калфи и чираци. Тѣй, напр., тѣ до-карватъ стока: сафтинъ и др. направо отъ Австрия, препродаватъ стока на другитѣ кундурджии въ градътъ съ голѣма печала и държатъ въ зависимостъ по-слабитѣ кун-дурджии. Освѣтъ това, този дюкенъ има постоянно най-малко 10 работника: калфи и чираци, на които за трудѣтъ се плаща много ефтенно, и отъ това майстора всѣки-дневно има голѣма печала. Понеже въ този дюкенъ има постоянно работа, явля се често конкуренция между работницитѣ. Тѣй, напр., той има въ дюкени си доста-тъчно работници, на които се плаща срѣд-но до 1 и половина лева на денъ; но при майстора често идатъ други работници, които се молятъ да ги прибере, съ усло-вие да му работятъ по-ефтенно и по-усѣр-но. Разбира се, че това е износно за не-го и той предлага на калфитѣ си: ако обичате, работете ми по толкова, ако не, азъ ще си намеря други. Тази безбожна несправедливостъ се практикува отъ мно-зина, особено отъ тѣзи, които иматъ по-вече капиталъ. Така щото положението на занаятитѣ е таково: майстора страда отъ конкуренцията, а калфата и чирака отъ експлоатацията на господаря. Отъ то-ва слѣдва, че положението на господаря и майстора е различно отъ оноа на под-чиненитѣ, калфи и чираци. Наметина, че господаритѣ застрашени отъ конкурен-ция и пр. се мъчатъ за сега единствено да се подкрѣпятъ съ волски трудъ на калфитѣ; по това е несправедливо.

Производството на древно и занаятитѣ у насъ ще бѣдатъ поглънати отъ едрото производство. Капитала може да направи всичко: той разрушава древно и създава едрото—това е неговия неизбѣженъ законъ. Разбира се, че интереситѣ на калфитѣ и чирацитѣ, както интереситѣ на фабрикан-тина и работницитѣ му, сѣ противоположни. Да се обяснимъ. За въ интереса на май-стора е: калфитѣ му да работятъ по 12-14 часа на денъ, да имъ заплаща по-ефтенно

и да работятъ безъ почивка. А за въ ин-тереса на калфитѣ е да работятъ по-малко и да имъ се плаща по-хубаво. Слѣдователно, между тѣзъ послѣднитѣ трѣбва да се даде да разбератъ положението си спрямо госпо-даритѣ си. За това е необходимо тѣ да бѣдатъ проникнати отъ това, да се съеди-нятъ, образуватъ спомогателна касса и искатъ да имъ се плаща по-добрѣ. Това мислимъ ний за най-практично. Вижда се, че ний не искаме да се подобри положе-нието на занаятчинтѣ-майстори само, а и на тѣхнитѣ калфи и чираци. Може би това да даде поводъ за негодуване на нѣкои, но то е нѣщо справедливо. Това го изисква различието въ положението имъ.

Въ заключение ще кажемъ, че причината за отпадане на този занаятъ сѣ ластичитѣ, които почти всѣки приматаръ продава и др. второстепенни и третостепенни, които работницитѣ вѣрваме да знаятъ.

Другитѣ занаяти:

Желѣзарството въ Ямболъ за сега е най-добъръ занаятъ. Сѣщо: Собаджийство-то, Хлѣбарството и отчасти Кожухарството. Иминиджийството, Абаджийството слаби. Обаче, по послѣднитѣ два занаята иматъ незначително число работници.

А сарафлъка и воденичарството удиви-телно напредватъ!

Единъ занаятчия.

ВЪ СТРАНСТВО

Белгия: Борбата за общото гласоподаване. Ре-ферендумъ. Митинги противъ крѣвния данѣкъ. Кон-греситѣ на останалитѣ безъ работа работници.

Борбата за правото на общо гласопо-даване отъ денъ на денъ повече се раз-гаря и се приближава къмъ своя край. Въ Брюксель, а тѣй сѣщо и въ другитѣ градове общинскитѣ управления сѣ пока-нили гражданитѣ на референдумъ на 14 Февруарин, за да се произнесатъ за, или противъ общото гласоподаване. Въ тоя денъ всѣки гражданинъ ще се яви предъ избирателното бюро и ще получи отъ пред-сѣдателя на бюрото по една въпросителна бюлетина, на която ще бѣдатъ написани предложенията на всичкитѣ партии: 1) пра-вото на общо гласоподаване отъ 21 го-дишна възраст—предложение на прогрес-иститѣ и на социал-демократитѣ; 2) пра-во на общо гласоподаване отъ 25 годиш-на възраст; 3) да пѣматъ избирателно право ония, които не знаятъ да четатъ и да пишатъ; 4) да иматъ избирателно пра-во само ония, които иматъ постоянно мѣ-стожителство и сѣ грамотни и пр. Гласу-ванieto ще става чрезъ отбѣлѣзване на единъ кръстъ въ бюлетината срѣщу пред-ложението, което одобрява гражданина. По тоя начинъ ще може да се узнай ка-кво иска населението. Това е най-доброто срѣдство за изслушване на народния гласъ.

Забѣлѣжително е, че референдумъ, си-рѣчь правото да се произнесе народа самъ и непосредствено за, или противъ извест-ни закони или учреждения не е предви-дено въ Белгийската Конституция. Обаче белгийскитѣ граждани до толкова сѣ узрѣ-ли политически, щото сами и върѣки законѣтъ се рѣшаватъ да упражнятъ ед-но свое естествено право, което произсти-че отъ принципътъ, че всичко трѣбва да се прави за народа и чрезъ народа. Социалъ демократическата партия въ тая минута води най-энергична пропаганда между ра-ботницитѣ, като ги подканя да упражнятъ своитѣ права и да се искажатъ за общото гласоподаване.

Въ свързка съ това прогресиститѣ и социал-демократитѣ водятъ борба противъ крѣвния данѣкъ и искатъ да се въведе въ Белгия тая сѣщата система, която се-га е въ сила въ Швейцария. Да се обез-орѣжи постоянната войска и да се въ-орѣжи народа. Вмѣсто сегашнитѣ посто-яни армии, които поглѣщатъ като паразити народнитѣ богатства, закъпватъ здравето население и го лишаватъ отъ неговитѣ граждански и политически пра-ва, които служатъ най-главно да назватъ живота, имота и свободата на експлоататор-ска класа и да стрѣлятъ и мачкатъ ра-ботницитѣ, когато вѣставатъ за своитѣ права, вмѣсто постоянната войска тѣ ис-каватъ да се нареди народно опълчение и да се намали до минимумъ военната служ-ба, както е въ Швейцария.

Въ послѣдно време въ Брюксель и въ Гантъ сѣ станали голѣми митинги, на ко-ито сѣ присѣдствували повече работници и сѣ протестирали а осъждали крѣвния данѣкъ—сегашната военна система.

Друго едно важно явление въ Белгия: конгреситѣ на останалитѣ безъ работ-ници. Числото на тая резервна армия на трудѣтъ отъ денъ на денъ се уголъмя-етъ развитието на машинното производство. Положението на тия клѣтници става по-лошо и по-лошо. Хората пѣматъ работа ходятъ гладни, одърнани на студѣтъ, щото произвели много богатства, които не могатъ да се расхарчатъ. Посредъ тия голѣмото изобилие царува най-голѣма се-романия. Лѣннитѣ не искатъ работа живѣятъ въ раскошъ, а онии, които пр-извеждатъ всичко, искатъ работа и мъртъ отъ гладъ. Предъ видъ на това, останалитѣ безъ работа работници сѣ рѣшили да се-катъ конгресъ въ Брюксель, на който ще се разисква положението и ще се взема мѣрки, какво да се прави. Тоя конгресъ е отъ голѣма важностъ и представлява нѣщо ново въ най-новата история на ра-ботническото движение. Ний своевременно съобщимъ неговитѣ рѣшения.

Н. А. З

СЪОБЩЕНИЕ.

Съобщаваме на читателитѣ, че вѣстникътъ закъсенъ е по причина на принасяни-ето на печатницата въ г. Търново. Закъсенелитѣ брѣ-ове ще се постарамъ да имъ ги набавимъ въ едно кѣсно време.

Всичко що се отнася до вѣстника, до печатницата до Социалъ-демократичес-ката Библиотека молимъ да се испраца въ г. Търново.

ОТЪ РЕДАКЦИЯТА

Турена е подъ печатъ № 1 отъ Българската социалъ-демократическа библиотека ЖЕНАТА и СОЦИАЛИЗМЪТЪ отъ Августъ Бебелъ. Книгата ще изгѣзе кждѣ Мартъ.

ОТЪ РЕДАКЦИЯТА.

Редакцията на в. „Работни-моли касиеритѣ на дружин-на партията и агентитѣ да бързатъ да внесатъ събран-пари отъ абонамента на вѣст-както и отъ книжкитѣ на ме-гарската Социалъ-демократ-ска библиотека“, въ Търново, редактора—Н. Хр. Габровскъ. Обявяваме, че агентъ за новския Округъ за напредъ е ще е Ст. Джамджиевъ, а Ител-Владовъ. Молимъ да му се пълно довѣрие.

Изгѣзе отъ печатъ БУЛИЗМЪТЪ и ЕКО-МИЧЕСКАТА ЕВОЛЮ-Я, отъ Поль Лафарга. Въ-ветъ отъ френски Д. кодъ Цѣна 15 Стотинъ. —Наскоро ще изгѣзе со-печатъ: РАБОТНИЧЕ-ТО ДВИЖЕНИЕ въ ЧАЛОТО на ПЕСОДЕ-ТѢХЪ ГОДИНИ отъ П. Акселрода № 13 „Б. С.-демокр. Библиотека с-Търново, печатница „Работни